

KULTUR ANMELDELSER

ANBEFALT

Utgivelser og arrangementer vi liker.

ARTIKLER

Erling Sandmos tekster om klassisk musikk
Morgenbladet.no

«Jeg har ligget hjemme med feber.» Sånn starter Erling Sandmos tekst «Problemet Furtwängler» som sto på trykk i denne avis i 2004, og som er med i boken *Hør!*, en samling av Sandmos Morgenblad-tekster om musikk. Han forteller at han i sin døsigelige tilstand (karantene, får man vel kalle det) har sett filmen *Dirigentens valg*, om den tyske dirigenten Furtwängler som etter krigen må svare for hvorfor han fortsatte å dirigere under nazistene. Andre steder har Sandmo nevnt et opptak av Schuberts niende symfoni, dirigert av Furtwängler med Berliner-filharmonien samtidig som slaget ved Stalingrad sto. I bakgrunnen høres voldsom hosting fra publikum. «Hostingen i Berlin høsten 1942 resonnerer dypere enn hostingen i Oslofilharmonien i dag», sa Sandmo i et intervju med Vårt land for fem år siden, «den var lyden av krig». Dette skulle egentlig munne ut i en anbefaling av noe man kan se eller høre i stille stunder på hjemmekontoret de neste ukene, men jeg finner ikke opptaket fra Berlin på noen av strømmetjenestene. Finner heller ikke Sandmos radioprogrammer i NRKs digitale arkiv, en skandale. *Dirigentens valg* har jeg ikke sett (Sandmo virker ikke imponert) og *Hør!* er nok for tiden vanskelig å få tak i om du ikke har den i hylla allerede. Men tekstene ligger på morgenbladet.no! Det krever litt tid å søke dem frem, men du vil ikke smittes av annet enn dyp entusiasme underveis.

Nikolai Melamed Kleivan

ALBUM

The Orielles: *Disco Volador*
(Heavenly Recordings, 2020)

The Orielles fra Wigan i Nord-England var nok knapt født da band som Stereolab og Broadcast ga ut sine beste plater, langt mindre da BBCs *Radiophonic Workshop* gjorde verdensrommet stilig fra lydstudioet, men det hindrer dem ikke i å lage et kosmisk popalbum det ryker rakettbensin av. På sitt album nummer to låter det enda mer modent og avansert enn på *Silver Dollar Moment* fra 2018, og The Orielles låter nå akkurat så vitalt og påståelig som de bør gjøre. Musikk til å bli glad av.

Ando Woltmann

KUNST

Arkitektoniske svev

Tvilen får god plass i Espen Dietrichsons strenge systemer.

Espen Dietrichson
HORIZONTAL DOUBT
Galleri Haaken, Oslo
5. mars-28. mars

Det kan være vanskelig å riste av seg ideen om at et kunstverk er mer høyverdig jo mer man må jobbe for å få noe ut av det. Kanskje er det en rest fra opp-

dragelsen, da ingen fikk loff uten å spise grovbrød først. Og kanskje er den samme grovbrødetikken litt av forklaringen på at Norge har et verdensledende antall knusktørre konseptualister per innbygger.

Men i likhet med så mange tilsynelatende motsetninger, er det jo i virkeligheten ingen konflikt mellom visuell appell og intellektuell dybde, mellom

håndverk og tankekraft. Espen Dietrichson er en av kunstnerne som viser tydeligst at hånd og hode er sterkest når de jobber sammen.

Bildene hviler ikke, men er i en konstant spenning.

En Y som flyr. På Galleri Haaken viser Dietrichson nå malerier, skulpturer og to silketrykk. Silketrykkene går rett inn i debatten om regjeringens pågående vandalisering av vår felles kulturarv. Dietrichson har laget flere serier av fotomontasjer i svart-hvitt der vegger, tak og vinduer er løftet løs fra store bygninger og henger i luften som delene i et byggesett-diagram.

Y-blokka: Den solide bygningskroppen ser uvant sårbar ut når den er plukket i deler på denne måten, skriver Espen Hauglid om Espen Dietrichsons *Unstable Column - Two movements for Erling Viksjø #1*.

FOTO: VEGARD KLEVEN / GALLERI HAAKEN

Til høyre: *Unstable Column #2* (2019). På veggen: *Arches and distances #6* (2020). Begge av Espen Dietrichson.

Oftest har bygningene vært ganske anonyme representanter for seksti- og syttiårenes byggeri i rå betong, men denne gangen er utgangspunktet Y-blokka i regjeringskvartalet. Den solide bygningsskroppen ser uvant sårbar ut når den er plukket i deler på denne måten, men samtidig går det an å ane et utopisk håp i svevet, som om huset kunne unnfly Statsbyggs rivemaskiner og lande

et sted der myndighetene tar vare på det vi har.

Søyledans. Trykkene deler tittelen *Unstable Column* med en av skulpturene i utstillingen. Det er også den som skiller seg mest ut fra de andre, og om den peker mot en ny retning i Dietrichsons skulptur, blir det spennende å se hvor veien fører. Grunnformen i alle de seks er ulike lengder av en lett buet bjelke, satt sammen i tilsynelatende ustabile figurer. De ser ut til evig å være i ferd med enten å sprenge eller ramle sammen. Men gjør det jo ikke.

Der alle elementene i de fem verkene i serien *Horizontal Doubt* er horisontale og forholder seg til en gjennomgående akse, er *Unstable Column* satt sammen av både vannrette og loddrette diagonaler. Konstruksjonen spriker også mye mer enn de andre, ut fra et tomt sentrum. Assosiasjonene går til et tre med vid krone eller en danser i bevegelse. Og det passer jo bra, siden begge er sentrale motiver i den modernismen kunstneren er i kontinuerlig dialog med.

Forvandlingsrom. Hjernen insisterer på å sortere det øyet ser, men i maleriene her er det aldri mulig å helt avklare hva som er forgrunn og bakgrunn. Bildene hviler ikke, men er i en konstant spenning. De er presist konstruert av klart avgrensede flater i nøyaktig avstemte farger, som danner dynamiske kurver og linjer, hovedsakelig diagonale, oftest med en mer eller mindre tydelig, buet horisont et sted nedenfor midten.

Med unntak av det blåtonede *Arches and distances #11*, som får et sakralt preg av noen former som kunne vært deler av spissbuede gotiske vinduer, kunne bildene vært bygget opp fra bruksarkitektur som er tatt fra hverandre på samme måte som Y-blokka i fotomontasjene. Bensinstasjoner som eksploderer i ørkenen? Det er i hvert fall én mulighet.

Som Dietrichson sier i et intervju i boken *Seven Years*: «Hvis all tvilen blir fjernet fra et kunstverk, er det som står igjen bare design.»

Espen Hauglid

RØDE ØYNE

Nei, DU er en robot!

WESTWORLD sesong tre

Premiere HBO 16. mars

Westworlds innledningsvis kaotiske, deretter høyst severdige, andresesong endte med at fornøylesparken serien henter sitt navn fra møtte et endelikt av mytologiske proporsjoner. Før dette hadde en håndfull av robotene som var konstruert for å tilfredsstille parkgjestenes lysster, oppnådd selvbevissthet, og i tredje sesong har disse forlatt sitt tapte Eden og sunkne Atlantis til fordel for menneskenes verden, hvor de fortsetter sin kamp for autonomi.

Forrige sesong tvinnet sine erkjennelsesfilosofiske og kapitalismekritiske røde tråder sammen til et transhumanistisk resonnement om at mennesket dypest sett bare er en biologisk robot – og en sørgelig enkel en som sådan. Denne nihilistiske parolen danner grunnlaget for de ideologiske konfliktlinjene som nå trekkes opp mellom snille og slemme roboter og mellom slemme roboter og onde algoritmer. Nå er det menneskene som spiller rollen som uvitende marionetter og maskinene som trekker i trådene.

RØDE ØYNE

Morgenbladets tv-kritiker Aksel Kielland rapporterer fra skjermen – om programmer som avslører tidsånden og serier som er verdt å snakke om

I sin tredje sesong introduserer *Westworld* så mange nye rollefigurer (Aaron Paul, Vincent Cassel, Lena Waithe) og verdener (den pløyer gjennom simulerte virkeligheter i høyt tempo) at den tidvis føles som en ny serie – eller rettere sagt: flere nye serier projisert oppå hverandre. Verden utenfor western- og samurai-parkene er et fremtidsscenario anno cirka 2006, et globalt bylandskap der *applesk* designfetisjisme og gentrifisert *Blade Runner*-melankoli smelter sammen til noe som på én og samme tid fremstår som futuristisk og forngent. Sprangene mellom sjangre og kontekster er minst like brå som før, og nå er illusjonene såpass skjøre at selve virkeligheten truer med å bryte sammen.

Tredje sesong plukker elementer fra *Robocop*, *Terminator* og *The Matrix*, men snur dem opp ned: I *Westworld* heier ikke publikum på menneskelige helter som kjemper mot posthuman kapitalisme og kunstig intelligens, men på selvbevisste roboter i kamp mot en selvopptatt, skjødesløs og evolusjonært akterutseilt menneskehet. Og når dette lykkes så godt som det gjør, er det fordi serien utnytter en svakhet for sentimentale underdog-fortellinger som er blitt prentet inn i publikum gjennom livslang eksponering for amerikanske underholdningsprodukter.

Dermed er det mulig å se seriens flørt med transhumanistisk tankegods som et verktøy for å avkle publikums egen kulturelle programmering – for å vise hvor kapable vi er til å relativisere verdien av menneskeliv så lenge formspråket er forførende; hvor beredt vi er til å følge en god historie hele veien til vår egen undergang. På den annen side kan dette også være ønsketenkning, et forsøk på å til-

legge den ene intellektuelt engasjerende sci-fi-produksjonen i denne budsjettklassen som for tiden er å se på tv (*Devs* lover godt, men det gjenstår fortsatt å se hva den har å fare med), en progressiv agenda.

Westworld har alltid handlet om kapitalismens rovdrift på menneskelige ressurser. I sesong en og to handlet det om kropper, i den tredje om personligheter og sinn. Det faktum at det fortsatt ikke er klart hvorvidt man har å gjøre med kapitalismekritikk, et produkt utformet som «samfunnskritisk sci-fi» fordi det er det markedet vil ha eller et stykke propaganda ment å forberede publikum på maskinens uunngåelige verdensherredømme, er en av grunnene til at den fortsatt er en serie det er verdt å bruke tid på.

BLODTUR

Premiere Netflix 13. mars

I likhet med Netflix' *Ragnarok* er *Blodtur* (på engelsk *Bloodride*) betydningsfull, i den forstand at den viser at det er fullt mulig å lage den typen polert og lettfordøyelig tv-underholdning som utgjør bærebjelken i den amerikanske kulturindustrien på norsk – med norske skuespillere, tilpasset norske forhold. Vi blir neppe selvforsynte med populærkultur med det første, men alle monner drar.

Blodtur er en antologiserie av samme format som *The Twilight Zone* og *Black Mirror*, bare minus ambisjonen om å få publikum til å tenke. Med utgangspunkt i en introsekvens som skildrer en gruppe døde sjeler på en buss, destillerer den et knippe rett-på-video-grøsser-ideer ned til sine grunnleggende bestanddeler og en spilletid på tre minutter – hvilket er så lange Netflix-filmer burde være. *Blodtur* er verken smart eller viktig, men den er en underholdende påminnelse om at Netflix ikke er en konkurrent til kinoene så mye som til TVNorges ettermiddagstilbud på hverdager i 1998.

SIGURD FÅKKE PULT

Premiere Dplay 12. mars

Frustrert over syv års ufrivillig sølibat, oppsøker Sigurd – en 25 år gammel mann laget av konfliktsky brusk – kvinnen han debuterte seksuelt med som 18-åring, bare for å bli fortalt at de to aldri hadde sex og at han fortsatt er jomfru. *Sigurd fåkke pult* er et overraskende realistisk glimt inn i en verden av stesøsterpornografi, skytespill og handlingslammelse som mange unge menn i dag søker tilflukt i. Samtidig spiller Steinar Klouman Hallert tittelfiguren som en ung utgave av Espen Eckbos Asbjørn Brekke, før han fant frelsen i en kartong med rødvin. Altså vet vi at det går bra til slutt.

AKSEL KIELLAND

Anmelder i Morgenbladet
kultur@morgenbladet.no

